

Korset och Kronan

Nr 139/2023

Jesus säger: Håll fast vid
det du har så att ingen
kommer och tar din krona
(Upp. 3:11)

Martin Chemnitz (12)

Läran om kyrkan, forts. Sidhänvisningar ges till *Loci Theologici*, övers. av J.A.O. Preus, vol. 8 i ”*Chemnitz’s Works*”, CPH 1989/2007. Jag refererar ibland fritt vad Chemnitz skriver. Men när det är ordagranna citat sätts citationstecken ut. Rubrikerna är satta av mig.

Finns kyrkan bland ogudaktiga?

Chemnitz har talat om att kyrkan finns där ordet förkunnas rent och klart och där sakramenten förvaltas rätt. Där verkar Gud enligt sitt löfte. Han skriver:

”Men nu uppstår frågan: Gör Gud detta också på platser där det finns ogudaktiga människor? Vi svarar: Ja, absolut! Ty detta bevisas av följande ställen [Jag citerar de ställen Chemnitz anger]:

Liksom regnet och snön faller från himlen och inte återvänder dit, förrän det har vattnat jorden och gjort den fruktbar och ger säd till att så och bröd till att äta, så skall det vara med ordet som går ut från min mun. Förgäves skall det inte vända

Kyrkblad för S:t Martins och S:t Petri församlingar, Evangelisk-Lutherska Kyrkan i Sverige. Red. Sten Rydh.
Nr 139, 5 maj 2023.

Ordet om korset är en
dårskap för dem som går
förlorade, men för oss som
blir frälsta är det en Guds
kraft (1 Kor. 1:18)

Den gode herden
leder sina får (Joh. 10)

tillbaka till mig utan att ha verkat vad jag vill, och utfört det vartill jag har sänt ut det (Jes. 55:10-11).

Var därför fasta och orubbliga, mina älskade bröder, och arbeta alltid hängivet för Herren, eftersom ni vet att ert arbete i Herren inte är förgäves (1 Kor. 15:58).

Men en del föll i god jord och växte upp och gav hundrafaldig skörd (Luk. 8:8).

Men det som såddes i god jord är den som hör ordet och förstår, och som bär frukt, hundrafalt och sextiofalt och trettiofalt (Matt. 13:23).

Då gick tjänarna till sin herre och sade: Herre, visst sådde du god säd i din åker? Varifrån har då ogräset kommit? Han svarade: En ovän har gjort det (Matt. 13:27f).

Jag har lämnat kvar i Israel sjutusen män som inte har böjt knä för Baal och som inte har givit honom hyllningskyss (1 Kon. 19:18)

Om Herren Sebaot inte hade lämnat kvar en liten återstod åt oss, då hade vi blivit som Sodom, vi hade liknat Gomorra (Jes. 1:9).

När bara en tiondel är kvar i det, skall

även den ödeläggas som en terebint eller en ek, av vilken en stubbe lämnas kvar när den fälls. Den stubben skall vara en helig säd (Jes. 6:13).” [Chemnitz, a.a., s. 1310]

Som framgår av citaten betonar Chemnitz här att kyrkan också finns bland ogudaktiga. När t.ex. Baalsprofeterna nästan helt och hållet hade tagit över landet fanns ändå Elia och några få andra kvar, vilka höll sig troget till Guds ord. Men Herren försäkrade också Elia om att han inte var ensam. Det fanns hela 7000 som inte hade böjt knä för Baal i landet.

Finns ogudaktiga inom kyrkan?

Men frågan är då, om Chemnitz menar att kyrkan måste finna sig i att falska lärare förkunnar också där? I nästa stycke behandlar Chemnitz denna fråga. Han skriver:

”Nästa sak i vår definition gäller detta att det i en församling också finns sådana som inte är heliga. Här föredrar jag ordet *'heliga'* framför andra uttryck. Ty om jag skulle säga att det i en församling finns många *'ogudaktiga'* kunde det uppfattas om falska lärare och sådana som är uppenbart onda. Men som vi vet skall sådana uteslutas ur kyrkan och förkastas. Likaså skulle det i så fall också kunna syfta på sådana som envist förnekar ordet. Ingen kan säga att sådana är medlemmar av kyrkan.

Och om man säger att det i en församling finns många *'opånyttfödda'* skulle det kunna uppfattas som om de inte blivit döpta. Ty dopet är det vanliga nådemedlet för pånyttfödelse (Tit. 3:5). Därför säger jag att det i kyrkans yttre församling också finns många som inte är *heliga*.

Augustinus och donatismen

Augustinus bevisar detta mot donatisterna genom många tydliga parabler och liknelser från Bibeln. Ty kyrkan är Guds stora hus (1 Tim. 3:15) och i ett stort hus finns det många kärll 'som inte bara består av guld och silver utan också av trä och

lera. Somliga är ärbara men andra vanhedrande'.

Guds hus... är den levande Gudens församling, sanningens pelare och grundval (1 Tim. 3:15).

Men i ett stort hus finns det kärll inte bara av guld och silver utan också kärll av trä och lera, några till heder, andra till vanheder (2 Tim. 2:20).

Kyrkan är också ett Guds sädesfält där det inte bara växer vete utan också ogräs, som absolut inte kan utrotas förrän på den yttersta dagen (Matt. 13:24-30). Kyrkan liknas även vid ett nät som fångar och drar in fiskar av alla sorter, både goda och dåliga, och uppdelningen sker sedan på stranden (v. 47-48). ... [Chemnitz går här igenom många fler liknande exempel.]

Detta förebildades också i gammal tid genom kyrkan som fanns hos Abraham, Isak och Jakob. Men inom deras familjer fanns också sådana som på många sätt visade att de inte var intresserad av helighet och därför orsakade flera skandaler. Och Jesus själv hade ju i sin lärjungakrets en motståndare som förrådde honom och gick under på ett olycksaligt sätt.” [s. 131]

Här ser det ut som om Chemnitz menade att även uppenbara syndare och villolärare måste få stanna kvar inom kyrkan intill den yttersta dagen. Men så är det inte. Chemnitz talar om sådana som visserligen saknar tron, men som i det yttre instämmer med kyrkans lära. Han fortsätter:

”Detta sägs inte bara om donatisterna, utan också om vem som helst som menar att den yttre bekännelsen och kyrkogemenskapen är nog för frälsningen:

Guds fasta grund består och har detta sigill: Herren känner de sina och: Var och en som nämner Herrens namn skall hålla sig borta från orättfärdigheten (2 Tim. 2:19).

Denna del av kyrkans definition är

tillagd för att visa att dessa onda och oheliga människor ändå är eniga i läran och medlemmar genom den yttre bekännelsen (jämför 2 Joh. 10-11):

Om därför någon kommer till er och inte för med sig denna lära, så skall ni inte ta emot honom i ert hem eller hälsa honom välkommen. Den som välkomnar en sådan gör sig medskyldig till hans onda gärningar.

Och de som befläckar sig med öppna brott skall skiljas från den synliga kyrkan genom exkommunikation. Som det sägs i (1 Kor. 5:4f) överlämnade Gud mannen som begått incest till Satan, till köttets fördärv:

[Jag har...] i vår Herre Jesu Kristi namn fällt domen över den som handlat så... för att överlämna den mannen åt Satan till köttets fördärv, för att anden skall bli frälst på Herrens dag.

Därför är det så att där präster saknar all iver mot synden får de absolut inte ursäkta sin slöhet med resultat att de helt och hållet lägger bort bindenyttern. De skall istället använda den makt Kristus har gett dem så att kyrkan på en ort kan bli uppbyggd.

Orsaker till att kyrkan finns

Av dessa förklaringar kan vi lätt förstå läran om vad som är orsaken¹ till att kyrkan finns. Den främsta orsaken är att den helige Ande verkar genom ordet och sakramenten. Nästa orsak är att hela mänskligheten och alla nationer som finns under himlen nu lever i det nya förbundet, sedan Kristi lidande och ärorika uppståndelse har skett. Detta har nu öppnat vägen till kyrkans gemenskap. Nästa orsak är att det finns en grupp människor (*coetus*) som omfattar Kristi

evangelium och som på rätt sätt brukar sakramenten. Den slutliga orsaken är att i denna församling blir människor födda på nytt till evigt liv. Eftersom allt detta är klart genom kyrkans definition, som visar orsaken, behöver vi inte gå ännu närmare in på detta. Därför går vi nu vidare.” [a.a. sid 1312]

Lärare och åhörare i kyrkan

Här beskriver Chemnitz hur det bibliska ämbetet är grundläggande när det gäller läran om kyrkan. Han skriver:

”Eftersom kyrkans grund är läran om Kristus såsom den lärs av profeterna och apostlarna (Ef. 2:20), så kan läran om Kristus inte läras och förkunnas i kyrkan om där inte finns lärare (Rom. 10:14). Och vi har löften om att ämbetet ständigt skall bevaras i kyrkan (Jes. 59:21; Ef. 4:11). Därför är frågan: Är kyrkan helt enkelt utan några undantag och begränsningar bunden till lärare och biskopar som utgör ämbetet?

Denna fråga är mycket tydligt besvarad i [Melanchtons] *Loci*. Men vi skall också säga några ord om detta. Hela denna lära om ämbetet kan på ett sätt delas upp i fem delar, åtminstone när det gäller syftet med denna lära. Här beskrivs det som krävs av en trogen lärare i kyrkan.

1. Kallelsen
2. Förmågan att lära
3. Trohet och uthållighet mot vargarna
4. Gåvor
5. Fromhet i livet ” (s. 1312).

När Chemnitz säger ”några ord” blir det en grundlig genomgång på 42 sidor. I några kommande nummer kommer vi att gå igenom vad Chemnitz lär om ämbetet.

¹ Begreppet ”orsak” utvecklades av Aristoteles. Chemnitz använder här begreppen ”effektiv orsak” (Den helige Ande), ”materiell orsak” (Kristi död och uppståndelse), ”formell orsak” (evangelium och sakramenten) och den ”slutliga orsaken” (att människor föds på nytt till evigt liv). Under den senare ortodoxin uppdelades allting i ännu fler ”orsaker”. Chemnitz visar liksom Luther en större återhållsamhet och är mån om att denna terminologi bara skall vara understödjande. Endast Skriften själv och dess tydliga ställen (*loci*) där den bibliska läran presenteras får vara grunden för vår tro.